

Een paar procentpuntjes méér

mr. H.C. Grootveld

advocaat te Den Haag

De invoering van een EG-richtlijn moet betalingsachterstand bij handelstransacties onaantrekkelijk maken voor schuldenaren in de lidstaten van de Europese Unie. Als gevolg hiervan is de Nederlandse wettelijke renteregeling uitgebreid met een speciale regeling voor geldvorderingen uit handelsovereenkomst. Wat houdt deze regeling in?

Nog op de valreep van haar tweede lustrumjaar is Boek 6 BW verrijkt met een kleine, maar voor de rechts(incasso)praktijk niet onbelangrijke aanvulling. Het betreft de wettelijke renteregeling zoals sinds 1992 neergelegd in de artt. 6:119 en 120 BW. Ingevolge die regeling is de schadevergoeding wegens te late betaling van een geldsom – onverschillig of deze voortspuit uit overeenkomst of uit wet – gefixeerd op de bij AmvB vastgestelde rente¹ over de tijd dat de schuldenaar met voldoening in verzuim is.

Op 1 december 2002² is deze ‘gewone’ regeling uitgebreid met een bijzondere – neergelegd in de artt. 119a en 120, lid 2 – die van toepassing is op een speciale categorie van geldvorderingen: die uit een zogenaamde handelsovereenkomst. Het bijzondere van die nieuwe categorie is – kort gezegd – dat:

- a de verschuldigdheid van wettelijke rente niet (meer) gekoppeld is aan het in verzuim zijn van de schuldenaar³, maar aan de enkele overschrijding van de in art. 119a genoemde termijnen, en
- b de wettelijke rente (veel) hoger is dan de klassieke.

Aldus bestaan er sinds 1 december 2002 twee wettelijke rentestelsels, waarbij ik ter onderscheiding tussen beide bij het laatste zou willen spreken van ‘wettelijke handelsrente’.

RICHTLIJN

De aanvulling is geschied ter implementatie van de EG-richtlijn betreffende bestrijding

van betalingsachterstand bij handelstransacties.⁴ ‘Betalingsachterstand – aldus ov.16 van de richtlijn – is een vorm van contractbreuk die door lage interest op achterstallige betalingen en/of door traag verlopende invorderingsprocedures in de meeste lidstaten voor de schuldenaren aantrekkelijk is geworden. Een ingrijpende verandering [...] is nodig om deze tendens te keren en om ervoor te zorgen dat de gevolgen van betalingsachterstand ontmoedigend werken.’

De richtlijn versterkt daartoe de positie van de schuldeiser tegenover de met betaling talmende schuldenaar op een viertal fronten. De invoering van de wettelijke handelsrente is daarvan voor de praktijk wel de belangrijkste. De andere – die hier buiten beschouwing moeten blijven – betreffen het op zo kort mogelijke termijn moeten kunnen verkrijgen van een executoriale titel in geval van een onbetwiste vordering⁵, een redelijke schadeloosstelling voor invorderingskosten⁶ en de mogelijkheid tot het maken van een eigendomsvoorbehoud.⁷

‘HANDELSONDERNEEMING’

Wettelijke handelsrente is alleen aan de orde wanneer sprake is van een handelsovereenkomst.⁸ Daaronder wordt in art. 119a, lid 1 verstaan ‘de overeenkomst om baat die een of meer van de partijen verplicht iets te geven of te doen en die tot stand is gekomen tussen een of meer natuurlijke personen die handelen in de uitoefening van een beroep of

bedrijf of rechtspersonen’. Het gaat dus om een overeenkomst op grond waarvan goederen of diensten tegen vergoeding worden geleverd en waarbij de hoedanigheid van partijen bepalend is: rechtspersoon of natuurlijk persoon handelend in de uitoefening van beroep of bedrijf. Onder de eerste categorie vallen alle privaatrechtelijke rechtspersonen, ongeacht of zij een onderneming instandhouden, dus ook een stichting of (rechtspersoonlijkheid bezittende) vereniging.⁹ Overheidsinstanties maken deel uit van de Staat als publiekrechtelijke rechtspersoon of hebben een eigen rechtspersoonlijkheid en vallen dus ook onder de regeling. Bij de tweede categorie moet men denken aan de onderneming in de vorm van een eenmanszaak of de beoefenaar van een (vrij) beroep. Aldus is drieërlei combinatie denkbaar:

- a een overeenkomst tussen natuurlijke personen die een onderneming voeren (uitoefening beroep of bedrijf), dan wel
- b tussen rechtspersonen (waaronder de Staat der Nederlanden), dan wel
- c tussen de natuurlijke persoon-ondernemer en de rechtspersoon.

Een overeenkomst met een ‘consument’ valt buiten de regeling: hij handelt immers niet in de uitoefening van een beroep of bedrijf en is ook geen rechtspersoon. De overeenkomst tussen de advocaat en de ‘particuliere’ (bijvoorbeeld echtscheidings)cliënt, die niet

De wettelijke rente bij handelsovereenkomsten is nu hoger en verschuldigd bij de enkele overschrijding van termijnen

handelde in de uitoefening van een beroep of bedrijf, is dus geen handelsovereenkomst, zodat over de onbetaald gebleven declaratie nooit automatisch de wettelijke handelsrente kan gaan lopen.

AANVANG WETTELIJKE HANDELSRENTE

Bij de bepaling van de dag waarop de wettelijke handelsrente automatisch en zonder aanmaning verschuldigd gaat worden, maakt art. 119a onderscheid tussen de situatie waarin wel of geen uiterste dag van betaling is overeengekomen. In het eerste geval gaat de rentemeter meteen lopen op de dag die volgt op de overeengekomen uiterste betalingsdatum. Het uitdrukkelijk in de overeenkomst vastleggen van een uiterste betalingsdatum blijft dus ook hier de meest aangewezen weg.¹⁰

Voor het geval geen uiterste dag van betaling is overeengekomen, biedt het tweede lid van art. 119a de wettelijke handelsrenteklok: een aftelmechanisme dat de verfijnde

precisie van een uurwerk niet kan worden ontzegd. Wettelijke rente is in dat geval van rechtswege verschuldigd:

- a vanaf 30 dagen na de aanvang van de dag, volgend op die waarop de schuldenaar de factuur heeft ontvangen, of
- b indien de datum van ontvangst van de factuur niet vaststaat, of indien de schuldenaar de factuur ontvangt voordat hij de prestatie heeft ontvangen, vanaf 30 dagen na de aanvang van de dag, volgend op die waarop de prestatie is ontvangen, of
- c indien de schuldenaar een termijn heeft bedongen waarbinnen hij de ontvangen prestatie kan aanvaarden dan wel kan beoordelen of deze aan de overeenkomst beantwoordt, en indien hij de factuur ontvangt voordat hij de prestatie heeft aanvaard of beoordeeld, vanaf 30 dagen na aanvang van de dag, volgend op die waarop de schuldenaar de prestatie heeft aanvaard of beoordeeld, dan wel, indien hij

zich niet over goedkeuring of aanvaarding uitspreekt, vanaf 30 dagen na de aanvang van de dag volgende op die waarop de termijn verstrijkt.

Voor het overige wijkt de wettelijke handelsrenteregeling als zodanig niet van de gewone af: ook hier kan telkens na afloop van een jaar¹¹ samengestelde berekening van de rente plaatsvinden (lid 3), is geen wettelijke rente verschuldigd wanneer de schuldeiser zelf in verzuim is (lid 4) of sprake is van overmacht aan de zijde van de schuldenaar (lid 5).

HOOGTE WETTELIJKE HANDELSRENTE

Het percentage van de wettelijke handelsrente is gekoppeld aan het rentepercentage dat door de Europese Centrale Bank (ECB) wordt gehanteerd voor basisherfinancieringstransacties (de zogenaamde referentie-interestvoet), te vermeerderen met 7% (de zogenaamde marge). Zie art. 120, lid 2:

De wettelijke rente bedoeld in art. 119a is gelijk aan de herfinancieringsrente die door de Europese Centrale Bank is vastgesteld voor haar meest recente basisherfinancieringstransactie die heeft plaatsgevonden voor de eerste kalenderdag van het betreffende halfjaar, vermeerderd met zeven procentpunten. Wettelijke rente die loopt op de eerste dag van het betreffende halfjaar, wordt met ingang van dat tijdstip volgens de nieuwe rentevoet berekend gedurende een halfjaar.

Het hoofdkantoor
van de Europese
Centrale Bank in
Frankfurt am Main.
Foto: Peter Hilz, HH

De wettelijke handelsrente bestaat aldus uit de som van de vaste 'marge' van 7 procent en de variabele referentie-interestvoet voor de eerste kalenderdag van het betreffende halfjaar. Voor de hoogte daarvan kan men de website van de ECB (www.ecb.int) of die van het ministerie van Financiën (www.minfin.nl) raadplegen. Per 1 januari 2003 2,75%. Plus 7, maakt 9,75%.¹²

TEN DELE REGELEND RECHT

De wettelijke handelsrenteregeling heeft met de gewone regeling gemeen dat zij van regelend recht is. Partijen kunnen er dus van afwijken door bijvoorbeeld een hoger of lager rentepercentage te bedingen, een andere betalingstermijn overeen te komen dan wel de gevolgen van een betalingsachterstand anderszins te regelen. Verschil met de

gewone regeling bestaat echter in zoverre dat door partijen niet kan worden afgeweken van het in art. 1:19a neergelegde regime dat de rente automatisch en zonder aanmaning verschuldigd is zodra een betalingstermijn is overschreden, ook wanneer de schuldenaar nog niet in gebreke is gesteld. Een (bijvoorbeeld in algemene voorwaarden opgenomen) beding dat een partij eerst na ingebrekestelling in verzuim en wettelijke rente verschuldigd is, zal dus niet werken en herziening behoeven.

OVERGANGSRECHT

Ingevolge de overgangsbepaling blijft het oude regime van toepassing op overeenkomsten die voor 8 augustus 2002 (implementatietermijn) zijn gesloten. Aangezien de implementatiewet terugwerkende kracht

ontbeert, geldt datzelfde voor overeenkomsten die op of na 8 augustus maar vóór 1 december 2002 zijn gesloten. Voor deze tussencategorie geldt dus dat de verschuldigdheid en hoogte van de wettelijke rente bepaald worden door het gewone regime en vanaf laatstgenoemde datum door het nieuwe regime. Rest als derde categorie de op of na 1 december 2002 gesloten overeenkomst, waarop aanstonds het nieuwe regime van toepassing is.

De wettelijke rentewereld is er aldus een van twee verschillende snelheden geworden. Men lette dus goed op zijn wettelijke handelsrente-'saek' en zorg ervoor dat het juiste renteberekeningsprogramma wordt toegepast bij de juiste overeenkomst, te beginnen met 1 december 2002. Het verschil van, thans 4%, loont de moeite!

NOTEN

- Laatstelijk op 7%: KB 11 december 2001, *Stb.* 2001, 630.
- Wet van 7 november 2002 tot uitvoering van Richtlijn 2000/35/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 29 juni 2000 betreffende bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties; *Stb.* 2002, 545.
- Waartoe ingevolge art. 6:82 BW ingebrekestelling is vereist, behoudens de uitzonderingen zoals (niet limitatief) opgesomd in art. 6:83 BW.
- Overigens te laat: de implementatietermijn liep af op 8 augustus 2002. Zie Richtlijn 2000/35/EG, Pb EG L 200/35 d.d. 8 augustus 2000. Over de richtlijn en de nieuwe regeling: G.M. Ter Huurne, *NbBW* 2002, nr. 12, blz. 150-153; M.H. Wissink, *WPNR* 2002 (6499) blz. 553/4; G.H. Lankhorst, *Bb.* 2001, blz. 31-33; M. Freudenthal, J.M. Milo en H.N. Schelhaas, *NTBR* 2000, blz. 293-301; B. Wessels, *WPNR* 1998 (6319), blz. 401-402.
- Implementatie was hier niet nodig, omdat het Nederlands procesrecht reeds zodanig is ingericht dat in verstekzaken normaliter binnen de in de richtlijn gestelde termijn van 90 kalenderdagen een executoriale titel kan worden verkregen; *MvT* (II 2001-2002, 28 239, nr. 3) blz. 2.
- Implementatie niet nodig, omdat de schuldeiser reeds op grond van art. 6:96 lid 2 sub b en c (met zgn. 'dubbele redelijkheidstoets') recht heeft op een redelijke schadeloosstelling in de zin van de richtlijn (*MvT*, t.a.p., blz. 3).
- Ook Boek 3 kreeg er een artikel bij: zie het reeds bestaande art. 3:92 BW, dat ter implementatie is aangevuld met art. 92a.
- De richtlijn spreekt van 'handelstransacties', maar gekozen is voor de term 'handelsovereenkomst', omdat de titel van het aangaan van een handelstransactie naar Nederlands recht een overeenkomst is.
- Voorzover bijvoorbeeld door verenigingen geen onderneming in stand wordt gehouden, is gerechtvaardigd dat de desbetreffende rechtspersoon toch onder de werking van de richtlijn valt, omdat zij meer professioneel deelnemen aan het rechtsverkeer dan consumenten-natuurlijke personen. *MvT*, t.a.p., blz. 9.
- In zoverre dus geen afwijking van het gewone regime waarin ingevolge art. 6:83 sub a het verzuim zonder ingebrekestelling intreedt bij overschrijding van de overeengekomen betalingstermijn die in principe fataal is.
- En dus niet eerder! Een ook in art. 1:19, lid 2 neergelegde regel waartegen in de praktijk nog al eens wordt gezondigd.
- Voor de maand december 2002 is rentestand per 1 juli 2002 bepalend: 3,25%. De rentevoet voor basisfinancieringstransacties is ook (en op dit moment gemakkelijker dan op genoemde websites) te vinden in het *Publicatieblad* van de Europese Gemeenschappen (*Pb.* (2002) C/158 resp. (2003) (29/1).

(advertentie)

Advocatenkantoor

op goede locatie in Amsterdam-Zuid
heeft kantoorruimte te huur

inlichtingen: mr F.H. Boers
Bachstraat 15
1077 GE Amsterdam
tel: 06 - 222 34 838
fax: 020 - 673 18 22

Advocatenkantoor Wapperom

gevestigd te Dordrecht

zakenadvocaat / joodsch medewerker
die in het bijzonder werkzaam zal zijn in het gebied van verordelingenrecht.

De kandidaat moet beschikken over:
- goede kennis van de joodse wetgeving en
- kennis van het joodse, verordelingen- en strafrecht
is geschikt voor werkdagen, wel ook op vrije dagen.

Schrijfelijke sollicitaties met curriculum vitae binnen 14 dagen
in te richten aan Mr. P.J. Wapperom,
Wapperom 209, 3311 BV Dordrecht
tel. 078 - 639 99 00